

Poznań, 3.07.2025

Dr hab. Dorota Mroczkowska, prof. UAM
Zakład Socjologii Jednostki i Relacji Społecznych
Wydział Socjologii
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Recenzja w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktor habilitowanej Dominice Byczkowskiej-Owczarek

Dr Dominika Byczkowska-Owczarek jest absolwentką kierunku socjologia, pracowniczką Instytutu Socjologii na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Tytuł doktora nauk społecznych w zakresie socjologii otrzymała w tejże uczelni w 2011 roku. Przedstawiony przez nią dorobek naukowy, który ma być podstawą do nadania stopnia doktora habilitowanego jest bogaty i różnorodny. Oceny pracy dr Dominiki Byczkowskiej - Owczarek dokonam w trzech, przewidzianych ustawą częściach: odniosę się do przedstawionego przez nią osiągnięcia naukowego, jej pozostałej aktywności naukowej oraz osiągnięć dydaktycznych i organizacyjnych.

Ocena podstawowego osiągnięcia naukowego

Przedmiot recenzji stanowi monografia naukowa dr Dominiki Byczkowskiej-Owczarek pt. *Batutą i skalpelem. Ciało w zawodach wysokospecjalistycznych* wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego wskazana jako osiągnięcie naukowe o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2a (Dz. U. 2018 poz. 1668 USTAWA z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce).

Przedstawiana monografia składa się z pięciu głównych części (rozdziałów) oraz dodatkowego rozdziału metodologicznego wieńczącego książkę. Struktura pracy obejmuje obok wstępu kolejno: studium przypadku pracy neurochirurga, studium przypadku pracy dyrygenta, analizę porównawczą obu profesji, rozdział z uogólnionymi wnioskami teoretycznymi oraz rozdział metodologiczny omawiający przebieg badań. Zaproponowana konstrukcja książki umożliwia kolejno dogłębną analizę każdej profesji z osobna, a następnie syntezę porównawczą i odniesienie do ogólnej koncepcji teoretycznej społecznego konstruowania cielesności.

Zasadniczym celem pracy jest, jak podkreśla Autorka: „doprecyzowanie i rozwinięcie koncepcji społecznego konstruowania cielesności w obszarze roli zawodowej (...)” (s.11), oraz wskazanie uniwersalnych i zróżnicowanych aspektów ucieleśnienia (*embodiment*) w działalności profesjonalnej. Wskazuje na znaczenie kategorii “pracy poprzez ciało” - rozumianej jako podejmowanie wszelkich działań zawodowych realizowanych za pośrednictwem ciała - jako kluczowej perspektywy analitycznej.

Rozdział drugi pt.: Praca w zawodzie neurochirurga, stanowi obszerną, pogłębioną analizę subświata społecznego neurochirurgów, poczynwszy od rysu historycznego po codzienną praktykę na sali operacyjnej. Dostajemy wnikliwy obraz kolejnych subprocesów pracy neurochirurgicznej z pacjentem, jak i równie precyzyjny opis pracy na sali operacyjnej.

Autorka nie unika omówienia istotnych stanów emocjonalnych towarzyszących pracy neurochirurga od lęku, strachu, napięcia po euforię i satysfakcję, ukazując tym samym, że praca neurochirurga to nie tylko techniczna precyzja, ale również intensywny proces afektywno – emocjonalny, który wymaga zarządzania i staje się istotnym elementem kapitału cielesnego.

Kulminacją rozdziału jest omówienie kluczowej *pracy poprzez ciało w zawodzie neurochirurga*. Byczkowska-Owczarek podkreśla, że kluczową cechą pracy jest ciągłe dostosowywanie ciała – pozycji, nacisku, ułożenia dłoni, wzroku a nawet słuchu do wymagań sytuacyjnych i anatomicznych. Opisuje technikę „ostrzenia narzędzia” jako doskonalenie sprawności manualnej poprzez ćwiczenia i automatyzację ruchów, aż do momentu ich niemal odruchowego wykonywania. Wszystkie te elementy składają się na obraz ciała neurochirurga jako narzędzia pracy – wyspecjalizowanego, precyzyjnego, ale zarazem podlegającego treningowi i ograniczeniom fizycznym. Trudno nie się zgodzić z podsumowaniem wskazującym m.in., że sednem pracy poprzez ciało jest ciągłe napięcie między rutyną a unikalnością (w sensie elastycznego dostosowania).

Rozdział wnosi oryginalne spostrzeżenia na temat zawodu neurochirurga. Po pierwsze, sam fakt skupienia się na ciele chirurga (zamiast wyłącznie na jego wiedzy czy decyzjach) jest jak do tej pory podejściem unikalnym w literaturze, bowiem tradycyjnie pracę chirurga analizowano w kategoriach technicznych lub poznawczych, a mniej nie cielesnych. Po drugie, równie nowatorskie jest wyodrębnienie konkretnych procesów, jak usamodzielnianie ciała czy użycie metafory ciała-narzędzia, które musi być “ostrzone” przez ciągły trening. Te pojęcia są oryginalnymi ujęciami praktyk chirurgicznych, oferującymi nowe słownictwo do opisu ukrytego wymiaru pracy operacyjnej. Po trzecie, badaczka zestawia różne aspekty tj. technologia, emocje, płeć, organizacja, w ramach jednej opowieści o cielesności. Jak dotąd np. kwestie emocji chirurgów czy ich strategie radzenia sobie ze stresem bywały badane, ale rzadko

łączono je z analizą czysto fizycznych czynności podczas operacji. Tutaj zaś Autorka proponuje integralną koncepcję, gdzie ciało neurochirurga stanowi jednocześnie nośnik umiejętności technicznych, zmysłowy “przekaznik” informacji ze świata pacjenta, oraz obiekt społecznych oczekiwań (np. dotyczących tego, że chirurg powinien wytrzymać fizycznie trudy zawodu). Takie spojrzenie wnosi nową jakość do socjologii ciała jak i socjologii medycyny.

Mimo, że tezy są dobrze uzasadnione empirycznie, to jednak brakuje mi porównań z innymi badaniami nad chirurgami w odniesieniu na przykład do badań nad stresem czy odnośnie do błędów chirurgicznych (np. z zakresu psychologii pracy chirurga) dla podkreślenia szerszego kontekstu obserwacji. Druga kwestia, która wzbudza niedosyt, to niejednorodność materiału na temat pozycji kobiet w zawodzie neurochirurga. Badaczka przytacza dane i wypowiedzi, które pokazują zarówno istniejące bariery, jak i zmiany pokoleniowe w nastawieniu do lekarek neurochirurgów. Jednak materiał ten jest stosunkowo krótki (zapewne z powodu mniejszej liczby rozmówczyń) a opis i analiza jest powierzchowna w porównaniu z analizą sytuacji mężczyzn (np. brak opisów interakcji kobiet-chirurgów z zespołem), co sprawia wrażenie doklejonego tematu, a nierównowaga względem innych, obszerniej opracowanych wątków jest zauważalna.

Rozdział trzeci: Praca w zawodzie dyrygenta orkiestrowego stanowi wnikliwe studium zawodu dyrygenta orkiestrowego, począwszy od historii tej profesji po codzienną praktykę procesu pracy dyrygenta. Kompozycja rozdziału odzwierciedla wcześniej zastosowany układ zachowując podobny porządek i sposób prowadzenia analizy.

Analiza pracy dyrygenta w ujęciu cielesnym (wskazywana praca poprzez ciało) jest także novum na gruncie socjologii muzyki, bowiem w literaturze częściej spotykano się z analizami społecznymi orkiestr czy biografii dyrygentów, a rzadko z eksploracją ich ucieleśnionych praktyk. Stąd większość też rozdziału ma charakter nowatorski, w tym teza o “uzewnętrznianiu” jako istocie pracy dyrygenta. O ile w środowisku muzycznym intuicyjnie wiadomo, że dyrygent “pokazuje na zewnątrz muzykę”, Autorka nadaje temu zjawisku termin i teoretyczne ramy. Zgodnie z takim procesem dyrygent materializuje w swoim ciele – w gestach, ruchach, ekspresji – wewnętrzną wizję utworu i swoje emocje, aby przekazać je orkiestrze. Tym samym cała jego praca polega na nieustannym przekładaniu niewidzialnego (dźwiękowej idei) na widzialne (gest).

Byczkowska-Owczarek opisuje, jak dyrygenci uczą się tej sztuki uzewnętrzniania zaczynając od prostych schematów ruchów batutą po indywidualny styl dyrygencki, w którym ciało staje się środkiem artystycznego wyrazu. Podkreśla, że praca dyrygenta jest przykładem skrajnie ucieleśnionego przywództwa artystycznego bowiem sukces zależy od zdolności ciała

do komunikowania i inspirowania, a nie tylko od wiedzy muzycznej. Równolegle analizuje złożony, ciekawy i niezwykle trudny proces kształtowania kariery do zawodu dyrygenta, który przebiega niejako oddolnie bowiem zawód ten wymaga wykształcenia pewnego habitusu zawodowego. Wprowadza w tym kontekście pojęcie dyspozycji do wykonywania zawodu dyrygenta, zarówno fizycznych (np. manualność, koordynacja ruchowa), jak i psychicznych (odporność na stres). Analizuje strategie zarządzania karierą jako sposób czy nawet konieczność budowania reputacji, sieci kontaktów, a także sprzężenie zwrotne między karierą mistrza a ucznia (dobry mistrz promuje ucznia a sukces ucznia potwierdza pozycję mistrza).

Badaczka usocjologiznia znane zjawiska muzyczne, łącząc perspektywę socjologiczną z muzyczną, wprowadzając tezy i siatkę pojęciową, które niewątpliwie jawią się jako wartościowe nie tylko dla socjologów, ale i praktyków muzyki.

W tym rozdziale „brakuje mi też kobiet”. Byczkowska-Owczarek „dotyka tylko” tematu płci w dyrygenturze wspominając choćby historyczną męskość tego zawodu i wyzwania stojące przed kobietami-dyrygentkami, takie jak uprzedzenia czy konieczność przełamywania stereotypów np. dotyczących stylu dyrygowania kobiet jako mniej “autorytatywnego”. Temat jest na tyle ciekawy, że aż prosiłby się o pogłębienie w kontekście pytań takich choćby jak - czy kobiety inaczej “uzewnętrzniają” dyrygowanie? czy odmiennie modelują swoje zachowania cielesne pod istniejące oczekiwania?

Inna uwaga dotyczy technologii – choć dyrygentura zdaje się czysto analogowa, Autorka zauważa np. wpływ mikrofonów i nagłośnienia czy użycia ekranów do dyrygowania na odległość, bowiem dyrygenci inaczej pracują nad dźwiękiem w sytuacji nagrań studyjnych. Jak podkreśla Autorka, to spojrzenie jest świeże, gdyż nadal w badaniach nad dyrygenturą dominuje perspektywa tradycji, rzemiosła i interpretacji partytury a rola technologii w codziennych praktykach jest wciąż słabo opisana, mimo że ma ogromne znaczenie w erze transmisji online i fonografii.

Czwarty rozdział ma charakter syntetyczno-porównawczy, w którym Byczkowska-Owczarek zestawia ze sobą wyniki i wnioski dotyczące dwóch wcześniejszych rozdziałów a odnoszące się zasadniczo do procesu kształcenia ciała (nabywania warsztatu), realizowania przywództwa poprzez ciało oraz relacji między specyfiką zadania a sposobami pracy cielesnej.

Rozdział porównawczy formułuje wnioski wykraczające poza poszczególne przypadki, pokazując że może istnieć pewien uniwersalny wymiar “pracy poprzez ciało” niezależnie od branży (przy jednoczesnym wskazywaniu na pewne różnice, które mają walor szerszych konkluzji). Dla przykładu teza, że materialność vs niematerialność obiektu pracy istotnie wpływa na charakter cielesności: w medycynie (materialnej) ciało profesjonalisty wchodzi w

bezpośredni kontakt z materią i zmienia ją, w muzyce (niematerialnej) ciało służy komunikacji i ekspresji, ale nie dotyka bezpośrednio “dzieła”. Ta myśl jest bardzo interesująca teoretycznie – sugeruje istnienie typologii zawodów ze względu na relację ciało–obiekt pracy. Inna ciekawa teza dotyczy przywództwa cielesnego, co może mieć przełożenie np. na teorię przywództwa poprzez wskazywanie, że władza może opierać się na komunikacji niewerbalnej i habitusie ciała zarówno w kontekście medycznym, artystycznym jak i innych - podkreślając istotę pracy ciała lidera. Tym samym innowacyjne są spostrzeżenia dotyczące pewnych uniwersalnych aspektów cielesności w pracy, a także wskazanie na czynniki różnicujące (materia vs symbol, natychmiastowość skutków, itp.) jako kategorii analitycznych, które potencjalnie można zastosować w porównaniach innych profesji.

W rozdziale Podsumowanie - społeczne konstruowanie cielesności w zawodach wysokospecjalistycznych Byczkowska-Owczarek przechodzi do sformułowania swojej koncepcji teoretycznej, będącej podsumowaniem i uogólnieniem wniosków. Rozpoczyna od stwierdzenia, że ciało w wykonywaniu roli zawodowej jest konstruktem społecznym. Wśród proponowanych pojęć (wynikających z jej badań) znajdują się między innymi - usamodzielnianie *ciała*, *interakcje z własnym ciałem*, *cielesne reguły zawodowe*, *ciało jako źródło wiedzy czy emocje ucieleśnione* - tworzą ramy teoretyczne, które autorka prezentuje jako narzędzia przydatne do badania cielesności w kontekście pracy. Jej koncepcja wzywa do włączenia cielesności na równych prawach do analizy roli zawodowej.

Koncepcja społecznego konstruowania cielesności w tak sformułowanym ujęciu wydaje się być nowością w literaturze socjologicznej. Co prawda opiera się ona na znanych fundamentach (społeczna konstrukcja rzeczywistości, społeczne konstruowanie ciała, teoria habitusu, itp.), ale zastosowanie ich do analizy cielesności zawodowej i operacjonalizacja w postaci konkretnych pojęć w Polsce to novum. Oryginalne jest także wskazanie, że rola zawodowa może być analizowana przez pryzmat ciała a nie jak dotychczas przez pryzmat wiedzy czy kompetencji społecznych. Autorka wykazuje, że badając ciało można uzyskać nowy wgląd np. zrozumieć, że pewne elitarne zawody zyskują taki status, gdyż wymagają specyficznych cielesnych predyspozycji i kompetencji oraz lat treningu, które to właściwości nie są dostępne wszystkim. Opisywany dotychczas dość abstrakcyjnie w literaturze socjologicznej proces ucieleśniania w kontekście pracy zawodowej w perspektywie Autorki zyskuje przystępność pojęciową.

Jeśli cokolwiek mogłoby brakować, to być może bezpośredniego odniesienia do literatury w trakcie formułowania koncepcji. Badaczka co prawda zarysowuje ramy, ale w samym momencie proponowania “siatki pojęciowej” nie odwołuje się do konkretnych

istniejących teorii czy koncepcji (np. klasyków socjologii ciała). Może celowo, by podkreślić oryginalność, ale pewne wsparcie bibliograficzne mogłoby nadać jeszcze większej rangi.

Szósty rozdział pt.: *Metodologia i naturalna historia badania* opisują zastosowaną metodologię i przebieg procesu badawczego, stanowiąc swoisty meta-komentarz do całej monografii. Dowiadujemy się szczegółowo jak zaplanowano i przeprowadzono badanie, jakich technik użyto, z jakimi trudnościami się zetknięto, oraz jakie decyzje badaczka podejmowała w toku analizy danych. Należy tu docenić oryginalność podejścia badawczego: interdyscyplinarność (połączenie socjologii ciała, medycyny i muzyki), triangulacyjność (danych i metodologii), jak i krytyczne spojrzenie Autorki na własne badanie. Swoista naturalistyczna dokumentacja – umieszczenie rozdziału metodologicznego z elementami narracji “jak to było naprawdę” czyni książkę ciekawszą i pełniejszą. Dla studentów czy innych badaczy to cenna lekcja praktyki badawczej przedstawiona na konkretnych przykładach.

Do słabszych stron można zaliczyć brak podstawowej kwantyfikacji czy innymi słowy prostych statystyk dotyczących danych jak czas trwania obserwacji, łączny czas nagrań itp. Zabrakło też choćby egzemplifikacyjnego opisu oraz analizy danych w sensie bardziej szczegółowego przedstawienia przykładów kodowania czy wycinków dzienniczka badawczego. Brakuje też wzmianki o zastosowanych programach i narzędziach analitycznych - niby detal, ale może być dla niektórych czytelników ciekawy, gdyż wpływa na organizację pracy z danymi.

Reasumując, proponowana przez Autorkę koncepcja społecznego konstruowania cielesności w obszarze roli zawodowej wydaje się bardzo przydatna i płodna heurystycznie. Umożliwia ona ujęcie w ramy teoretyczne szeregu zjawisk, które często analizowane były oddzielnie - treningu fizycznego, komunikacji niewerbalnej, nawyków zdrowotnych, ekspresji emocji, ergonomii pracy itd., pokazując, że wszystkie one są powiązane w procesie kształtowania “ciała zawodowego”. Koncepcja ta pomaga zrozumieć, dlaczego niektórzy osiągają mistrzostwo w danej dziedzinie - i to nie tylko dzięki wiedzy i talentowi, ale poprzez uwewnętrznienie wymogów cielesnych roli. Dla badaczy stanowi dobry schemat analityczny, bowiem badając dowolny zawód mogą pytać o habitus cielesny, reguły i rytuały cielesne, sposoby ucieleśniania wiedzy, co pozwoli kompleksowo opisać daną profesję.

Monografia otwiera liczne możliwości dalszych badań i pogłębienia podjętej problematyki.

Po pierwsze, można by z jej uwzględnieniem przeprowadzić badania międzykulturowe - ciekawe byłoby sprawdzić, czy np. w innych krajach trening dyrygentów czy chirurgów przebiega podobnie, czy są inne “cielesne” normy zawodowe wynikające z odmiennych kultur.

Po drugie, monografia sygnalizowała kilka wątków, które można by pogłębić w osobnych projektach. Można by przeprowadzić osobne badania skoncentrowane na doświadczeniu kobiet w zawodach zdominowanych przez mężczyzn (jak neurochirurgia, dyrygentura) i zbadać specyficzne strategie cielesne, jakie one stosują (np. czy próbują „maskulinizować” swoją mowę ciała, czy wypracowują własny styl), co pogłębiłoby wątek genderowy sygnalizowany przez autorkę.

Dynamiczny rozwój np. robotyki chirurgicznej czy dyrygowania zdalnego rodzi też pytania o to jak technologia zmienia relacje ciała i pracy. Można by badać, jak chirurdzy adaptują ciało do pracy z robotami (gdzie ruchy są przenoszone przez maszynę) albo jak dyrygenci korzystają z nowinek (np. dyrygowanie z tabletem zamiast papierowej partytury).

Jak wspomniałam, praca ma wysoki potencjał heurystyczny, gdyż nie tylko dostarcza wyników, ale też sugeruje nowe drogi badań; proponuje narzędzia teoretyczne (pojęcia, modele), które inni mogą wykorzystać w kolejnych projektach oraz prowokuje do dyskusji i refleksji w środowisku naukowym.

Pozostała aktywności naukowa

Dorobek publikacyjny Dominiki Byczkowskiej-Owczarek jest obszerny i wyraźnie intensyfikuje się po uzyskaniu stopnia doktora w 2011 roku. Po uzyskaniu doktoratu badaczka opublikowała 3 monografie, ponad 20 artykułów naukowych, oraz kilka rozdziałów w monografiach naukowych. Praktycznie w każdym roku ukazywała się co najmniej jedna jej publikacja, a w latach szczególnej aktywności kilka. Dla przykładu sam rok 2018 przyniósł cztery artykuły jej autorstwa (w tym dwa współautorskie) opublikowane w *Qualitative Sociology Review*. Podobnie w roku 2015 opublikowała cztery artykuły, w tym jeden w czasopiśmie medycznym *Ból* oraz była współredaktorką tematycznego numeru *Studiów Socjologicznych*.

Byczkowska-Owczarek jest autorką lub współautorką trzech monografii naukowych, co świadczy o zdolności do prowadzenia pogłębionych badań zakończonych dużymi publikacjami. Jej pierwsza książka „Ciało w tańcu. Analiza socjologiczna” ukazała się w 2012 roku eksplorując zagadnienia cielesności w tańcu. W roku 2020 opublikowała wraz z Anną Kubczak i Beatą Pawłowską, monografię „Za drzwiami oddziału. Badania etnograficzne w szpitalu”, będącą wynikiem badań nad środowiskiem szpitalnym. Najnowsza autorska monografia „Batutą i skalpelem. Ciało w zawodach wysokospecjalistycznych” (2024) jest osiągnięciem na stopień. Ten ostatni tytuł dowodzi kontynuacji zainteresowań badaczki (znów

obecny motyw „ciała” w kontekście zawodowym) oraz świadczy o utrzymaniu regularności publikowania większych prac naukowych co kilka lat (2012 → 2020 → 2024).

Trzon dorobku stanowią artykuły w czasopismach naukowych. Po 2012 roku liczba publikacji istotnie wzrosła – 22 artykuły w ciągu kilkunastu lat. Byczkowska-Owczarek publikuje zarówno w języku polskim, jak i angielskim, docierając do krajowych oraz międzynarodowych odbiorców. Jej dorobek po doktoracie obejmuje artykuły przede wszystkim w czołowych polskich czasopismach socjologicznych, takich jak „Studia Socjologiczne”, „Kultura i Społeczeństwo” gdzie publikuje po polsku i angielsku, z wyjątkiem jednego artykułu w czasopiśmie zagranicznym „Czech Sociological Review” (Sociologický Časopis). Warto podkreślić, że dominują prace badawcze oparte na metodologii jakościowej, zgodne z jej specjalizacją. Atutem jest współpraca badaczki z otoczeniem społecznym. Przykładowo, wspólnie z Honoratą Jakubowską badała zagadnienia płci i sportu (publikacja z 2018 o dziewczętach w futbolu i chłopcach w tańcu), zaś z grupą południowoafrykańskich badaczy analizowała doświadczenia graczy online (artykuł w *Qualitative Sociology Review* z 2018 roku).

Już jako doktorantka Byczkowska-Owczarek brała udział w pracach zespołowych – w 2010 r. opublikowała rozdział o instytucjonalizacji w świecie tancerzy tańca towarzyskiego w monografii pod redakcją Jacka Leońskiego i Magdaleny Fiternickiej-Gorzko, a także tekst o tożsamości budowanej poprzez ciało w tomie pod redakcją Krzysztofa Koneckiego i Anny Kacperczyk. Po uzyskaniu doktoratu tematyka rozdziałów pozostała zbieżna z jej specjalizacją, przykładowo w 2023 r. opublikowała dwa autorskie rozdziały „Ciało i praca” w redagowanej przez siebie monografii o socjologii ciała pt: *Ciało i społeczeństwo. Socjologia ciała w badaniach i koncepcjach teoretycznych*. Ponadto współtworzyła rozdziały w pracach międzynarodowych, np. rozdział o graczach komputerowych we współautorskim tomie wydanym w RPA w 2019 r. Warto również dodać, że badaczka opracowała liczne hasła do „Słownika socjologii jakościowej” (2012) takie jak: „Cieleśność”, „Fasada”, „Habitus”, „Instytucje totalne”, „Język”, „Objaśnienia”, „Standaryzacja interakcji”, „techniki neutralizacji”, „Uogólniony inny” czy „Więź społeczna” - wnosząc istotny wkład do literatury metodologicznej.

Dorobek Byczkowskiej - Owczarek jest po pierwsze, zróżnicowany pod względem formy – obejmuje zarówno samodzielne monografie naukowe, jak i artykuły w czasopismach (od ogólnopolskich po rozdziały w tomach zbiorowych, tłumaczenia oraz redakcje naukowe. Taka różnorodność świadczy o wszechstronności i zaangażowaniu autorki w rozpowszechnianie wyników badań na wielu polach. Po drugie, cechuje go spójność tematyczna, bowiem badaczka

koncentruje się wokół szeroko pojętej socjologii ciała i studiów nad cielesnością w kontekście społecznym. Jej prace układają się w wyraźną linię badawczą, w której ciało – rozumiane zarówno jako obiekt badań, jak i pryzmat analizy – stanowi motyw przewodni a kolejne lata pracy wnoszą rozszerzenie pola badawczego przy zachowaniu wspólnego mianownika. Wiodące tematy jej publikacji obejmują m.in.: socjologię tańca i ruchu (np. analizy tańca towarzyskiego, cielesności tancerzy), cielesność w sporcie i płci (np. studium socjalizacji dziewcząt do futbolu a chłopców do tańca), ciało w sytuacji kryzysu zdrowotnego, społeczne aspekty bólu i medycyny (np. prace o społecznych uwarunkowaniach odczuwania bólu), czy ucieleśnianie w działaniach zawodowych (jak konstrukcja tożsamości zawodowej lekarzy i dyrygentów orkiestry).

W publikacjach przewijają się zagadnienia teoretyczne i metodologiczne związane z badaniem ciała – autorka wielokrotnie podejmuje refleksję nad metodami badania cielesności (np. wykorzystanie autoetnografii, wywiady wspomagane materiałem wideo, metodologia teorii ugruntowanej).

Można zauważyć, że każdy z wymienionych tematów jest powiązany z centralnym nurtem socjologii ciała. Nawet gdy Byczkowska-Owczarek wchodzi w nowe subobszary, czyni to, integrując je ze swoją główną specjalizacją. Dla przykładu zainteresowanie profesjami wysokospecjalistycznymi (neurochirurdzy, dyrygenci) w ostatnich latach wyrasta z pytania o „pracę poprzez ciało” określając ciało jako narzędzie profesjonalnego zapośredniczenia interakcji. Z kolei wcześniejsze badania etnograficzne w szpitalu (monografia 2020) czy studia nad bólem łączyły wymiar instytucjonalny z cielesnym doświadczeniem pacjenta i personelu. Ponadto, Byczkowska-Owczarek konsekwentnie buduje pomosty między socjologią ciała a innymi subdyscyplinami chociażby socjologią sportu (co wprost omówiono we wspólnym artykule z Jakubem Stempieniem w artykule o wzajemnych inspiracjach obu subdyscyplin).

Jakościowa ocena dorobku wskazuje, że Dominika Byczkowska-Owczarek publikuje w cenionych polskich wydawnictwach i czasopismach. Monografie autorskie ukazały się w renomowanym uniwersyteckim wydawnictwie (UŁ), zaś artykuły – w periodykach o uznanej pozycji. Wiele z tych czasopism jest indeksowanych w międzynarodowych bazach (Scopus), co dowodzi ich jakości i zasięgu. Ponadto, na liście jej publikacji znajdują się teksty w czasopismach branżowych i interdyscyplinarnych, jak *Kultura i Społeczeństwo*, *Ból* (pismo medyczne), *Fizjoterapia*, *Miscellanea Anthropologica et Sociologica* czy *Przegląd Socjologii Jakościowej*. Choć część z nich ma zasięg głównie krajowy, to są to cenione tytuły w swoich dziedzinach.

Według profilu Google Scholar, prace autorki zostały łącznie zacytowane 336 razy (stan na lipiec 2025) (scholar.google.pl) a indeks Hirscha (h-index) wynosi 10 (scholar.google.pl). Najbardziej rozpoznawalne prace autorki osiągają kilkadziesiąt cytowań każda – np. wspólna publikacja z Honoratą Jakubowską z 2018 r. o stereotypizacji płci w sporcie młodzieżowym była cytowana 45 razy (scholar.google.pl), a wcześniejszy artykuł z 2009 r. dotyczący metodologii badań nad ciałem 36 razy (scholar.google.pl). Wysoko cytowane jest także współautorskie kompendium Słownik socjologii jakościowej (2012), do którego Byczkowska-Owczarek wniosła istotny wkład (74 odwołań do tej pozycji - scholar.google.pl).

Osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne

Dominika Byczkowska-Owczarek istotnie przyczyniła się do rozwoju socjologii ciała jako subdyscypliny, zarówno poprzez swoje publikacje, jak i działalność organizacyjną. Tematy podejmowane w jej pracach (omówione wyżej) wypełniają pewne luki badawcze na styku socjologii, antropologii, medycyny, studiów nad kulturą fizyczną, dostarczając nowej wiedzy na temat cielesności w polskim kontekście społeczno-kulturowym. Jej badania nad tańcem, sportem czy medycyną z perspektywy interakcjonistycznej i jakościowej należą do pionierskich na gruncie polskim, co wzbogaca krajową socjologię o nowatorskie studia przypadków i ujęcia teoretyczne.

Warto podkreślić jej rolę jako redaktorki działu recenzji zarówno w polskim Przeglądzie Socjologii Jakościowej jak i anglojęzycznym Qualitative Sociology Review. Ponadto, jest recenzentką dla 14 czasopism naukowych, w tym zagranicznych.

Istotnym przejawem jej wpływu na środowisko naukowe jest działalność w Polskim Towarzystwie Socjologicznym – wspomniane już przewodniczenie Sekcji Socjologii Ciała PTS od 2019 r.

Również jej udział w projektach badawczych - kierowanie kilkoma grantami wewnętrznymi i zewnętrznymi dotyczącymi cielesności (zob. pk.9 w wykazie osiągnięć) oraz inicjatywach międzynarodowych (np. programy Erasmus+ dotyczące badań jakościowych i ucieleśnienia) świadczy o wkładzie w rozwój i umiędzynarodowienie badań nad ciałem.

Dominika Byczkowska-Owczarek wykazuje się dużą aktywnością na polu konferencyjnym. Po uzyskaniu doktoratu (od 2011 r.) wystąpiła na kilkunastu konferencjach naukowych - wiele z tych wystąpień miało charakter międzynarodowy – badaczka brała udział m.in. w konferencjach Europejskiego Stowarzyszenia Socjologicznego (ESA) oraz innych zagranicznych sympozjach. Na arenie krajowej regularnie uczestniczy w zjazdach i konferencjach socjologicznych. Łącznie, analiza dorobku konferencyjnego wskazuje, że

Byczkowska-Owczarek wygłosiła kilkadziesiąt referatów na konferencjach naukowych różnego szczebla, w tym kilka wykładów na zaproszenie, a także odegrała ważną rolę w organizacji konferencji (zarówno międzynarodowych, jak i ogólnopolskich). Poza samymi wystąpieniami samymi wystąpieniami, Byczkowska-Owczarek aktywnie angażuje się w organizację konferencji i sympozjów, co podkreśla jej rolę jako animatorki życia naukowego.

Konkluzja

Przedstawiony do oceny dorobek naukowy Habilitantki w pełni spełnia wymagania, jakie są stawiane przed osobami ubiegającymi się o przyznanie stopnia doktora habilitowanego przez Ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym. Praca habilitacyjna oraz dorobek dr Byczkowskiej - Owczarek stanowią znaczny i oryginalny wkład w dyscyplinę socjologii, a sama Habilitantka jest uznaną w środowisku specjalistką. Dlatego wnoszę o nadanie dr Dominice Byczkowskiej - Owczarek stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne

Dr hab. Dorota Mroczkowska, prof. UAM

